

Satranç

Kıvanç Çefle [btsatranc@tubitak.gov.tr]

1. Fotoğraf: Caruana (solda) ve Carlsen (sağda) oyun öncesi el sıkışırken

2. Fotoğraf: 2008-2010 Kadınlar Dünya Satranç Şampiyonu Büyükusta Aleksandra Kostenyuk

2018 Dünya Satranç Şampiyonası'nın Ardından

2018 Dünya Satranç Şampiyonası maçı 9-28 Kasım tarihleri arasında hâlen şampiyon olan Norveçli Magnus Carlsen ile ABD'li Fabiano Caruana arasında Londra'da oynandı. Klasik zaman kontrolüne göre (ilk 40 hamle için 100 dakika ve sonraki 20 hamle için 50 dakika) oynanan ilk 12 oyunun hepsi beraberlikle bitince şampiyonun belirlenmesi hızlı satranç kurallarına göre oynanan oyunlara kaldı. Dört partiden oluşan bu kısımda oyuncuların ilk 40 hamle için 25 dakikalıkları vardı yaptıkları her hamle için sürelerine 10 saniye ekleniyordu. Carlsen arka arka üç oyun kazanınca dördüncü oyunun oynanmasına gerek kalmadı ve Norveçli oyuncu şampiyonluğunu korumuş oldu. Eğer 2-2'lik bir beraberlik durumu ortaya çıksaydı o zaman şampiyonaya yıldırım satranç partileriyle devam edilecekti. Burada her bir oyuncuya 5 dakika verilecek ve yaptıkları her hamle için sürelerine 3 saniye eklenecekti.

Carlsen 2013'te Hindistanlı Viswanathan Anand'ı yenerek dünya satranç şampiyonu olmuştu. Daha sonra 2014 ve 2016 yıllarında unvanını Anand ve Rus Sergey

Karjakin'e karşı başarıyla korudu. 2016'daki şampiyonluk maçında da ilk 12 oyunda eşitlik bozulmamış ve Carlsen Karjakin'i ancak hızlı satranç kurallarına göre oynanan eşitlik bozma partilerinde yenebilmişti. Aynı durum 2018 yılındaki şampiyonada da tekrarlanınca Carlsen'i "Dünya Hızlı Satranç Şampiyonu" olarak niteleyenler oldu.

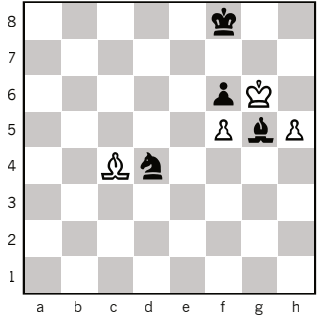
Evet, klasik satrançta Carlsen'in yanına yaklaşabilecek oyuncular olabilir. Zaten şampiyonadan önce Carlsen'in Elo derecesi 2835 ve Caruana'nınki 2832 idi ve ikisi arasında pek anlamlı bir fark yoktu. Ama görünüşe göre hızlı satrançta Carlsen için tehdit oluşturabilecek bir oyuncu ufukta görünmüyor. Henüz! Bakalım zaman ne gösterecek...

Şimdi gelelim son şampiyonada oynanan kritik bir oyuna... Açılıştta Petrof savunmasının oynandığı altıncı oyunda siyahlarla oynayan Caruana bir ara üstünlüğü ele geçirdi. Kurtuluşu üç piyona karşılık bir at feda etmekte gören Carlsen daha sonra iki piyon daha verdi. Yine de, oyunun bundan sonraki kısmında fethedilemez görünen bir "hisar" kurmayı başardı. Oyunun en kritik anı

68. Fc4 hamlesinden sonra ortaya çıktı (diyagram 1):

Diyagram 1

Carlsen-Caruana,
2018 Dünya Satranç Şampiyonası,
6. Oyun,

Caruana burada 68...Af3? oynadı ve toplamda altı buçuk saat süren oyun 80. hamlede beraberlikle sonuçlandı. Oysa daha oyun devam ederken yapılan bilgisayar hesaplarına göre 68...Fh4!! hamlesinden sonra siyah 30 hamlede mat edebiliyordu!! Görünüşe göre bu hamlenin ardındaki "fikir" beyazı zugzwang'a düşürmek ve h5-h6 hamlesini yapmaya zorlamak. Yine de, Ian Rogers ve Peter Svidler gibi bazı büyük ustalar bile bu hamleyi açıklamakta güçlük çektiler. 68...Fh4!! anlaşılın insan zihni için çok derin bir hamle ve bunu göremediği için Caruana'yı suçlamak zor. Bu hamlenin nasıl kazandırdığı hakkında bir fikir vermek için biz ana varyantı veriyoruz:

69. Fd5 Ae2 70. Ff3 Ag1!!
71. Fg4 Şg8! 72. Şh6
Fg3 73. Şg6 Fe5 74. Şh6
Ff4+75. Şg6 Fg5 76. h6
Şh8! 77.h7 Fh4 78. Şh6 Fe1
79. Şg6 Fc3 80. Şh6 Fd2+
81. Şg6 Fg582. Fh5 Ah3
83. Fg4Af4+ 84. Şf7 Şxh7
ve siyah kazanır.

Burada 70... Ag1!! de il-
ginç bir diğer hamle. At 71.
Fg4'ten sonra gönüllü ola-
rak g1'de hapis kalıyor!

Peki oyun gerçekte nasıl de-
vam etti?

Diyagram 1'den devam e-
delim:

68...Af3?69. Şh7 Ae5 70.
Fb3 Ag4 71. Fc4 Ae3 72.
Fd3 Ag4 73. Fc4 Ah6 74.
Şg6 Şe775. Fb3 Şd6 76. Fc2
Şe5 77. Fd3 Şf4 78.Fc2 Ag4
79. Fb3 Ae3 80. h6 Fxh6
ve oyuncular beraberlikte
anlaştılar.

Carlsen'in maçtan sonra bil-
gisayarın bulduğu 68... Fh4!!
için yorumuysa şöyleydi:

“Bilgisayarlarla münakaşa
edecek değilim. Ama bu
hamleyi anlamıyorum işte.”

Yakın gelecekte kurgucula-
rın bu oyundan esinli etüt-
ler kurması sürpriz olmaz.

43. Satranç Olimpiyatı

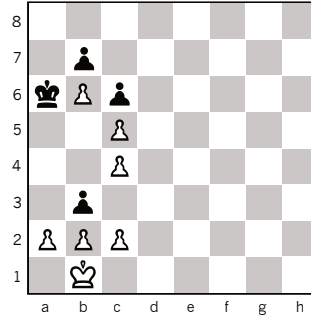
Geçtiğimiz ayların bir di-
ğer önemli satranç olayı
olan 43. Satranç Olimpiyatı
Gürcistan'ın Batum kentin-
de 23 Eylül - 6 Ekim 2018 ta-
rihleri arasında yapıldı. Açık
kategoride Çin birinci, ABD
ikinci ve Rusya da üçüncü
oldu. Kadınlar kategorisin-
de Çin, Ukrayna ve Gürcis-
tan (sırasıyla) birinci, ikinci
ve üçüncü oldular. Ülkemiz,
sporcularımızın bütün çaba-
sına rağmen açık kategori-
de 42, kadınlar kategorisin-
de ise 22. olabildi.

Satranç olimpiyatının önem-
li bir yan etkinliği kompozis-
yon kurma alanında düzen-
lenen “FİDE Olimpik Kom-
pozisyon Turnuvası”. Şimdi
bu yarışmada dereceye gi-
ren bir problem ve bir etüdü
sizlere sunacağız.

Önce çok hamleli problemler
kategorisinden bir ör-
nek. Bu kategoride birinci-
liği Rus Grigori Popov on
beş hamlelik bir problemle
kazandı. Biz sizler için daha
alçak gönüllü ama hoş bir
problem seçtik:

Diyagram 2

Udo Marks (Almanya)
FİDE Olimpik Kompozisyon
Turnuvası, 2018
2. Övgü

12 hamlede mat.

Piyon finalleri üzerine çok
sayıda etüt kurulmuşsa da
yalnızca piyonların sahnede
olduğu problemler nadirdir.
Ancak malzemenin “tekdü-
zeliği” aldatmamalı.

Çözüm:

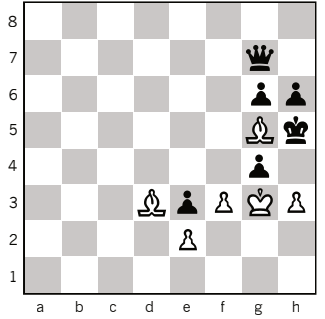
**1. cxb3! Şa5 2. a3 Şa6 3.
Şa1!! Şa5 4. Şa2 Şa6 5. a4
Şa56. Şa3 Şa67. a5! Şxa58.
b4+ Şa6 9. b5+ cxb5 10. b4
bxc4 11. Şa4 c3 12. b5 mat.**

Burada 3. Şa1!! Gerçekten de
şık bir hamle. Beyaz acele
eder ve 3. Şa2?? oynarsa he-
defi ıskalar: 3...Şa5 4. a4 Şa6
5. a5 (5. Şa3 Şa5 6. Şa2 Şa6
ve beyaz hiç bir şey elde ede-
mez) 5...Şxa5 6. Şa3 Şa6 7.
Şa4 ve pat!

Berberlik etütleri kategori-
sinde Ukraynalı Sergey Di-
dukh'un kurgusu birinciliğe
layık görüldü. Biz dereceye gi-
ren etütlerden göreceli olarak
yalın bir örnek sunuyoruz:

Diyagram 3

Amatzia Avni (İsrail)
FİDE Olimpik Kompozisyon
Turnuvası, 2018
Birinci Mansiyon

Beyaz berabere kalır.

Çözüm:

1. Ff6! (1. Fxe3 ? gxf3 2. Şf2
Vd7 siyah kazanır) **1...Vc7+**
(1...Vxf6 2. fxg4+ ve 3. h4 mat)
2. Fe5! (2. f4? gxh3 siyah ka-
zanır) **2...Vxe5+ 3. f4**

Şimdi iki ana varyant orta-
ya çıkıyor:

**A) 3...Ve6 4. Fc4! Vd7 5.
Fb5! Vc8 6. Fa6! Vf5 7. Fd3
gxh3 8. Fxf5 gxf5 9. Şxh3**
beraberlik

B) 3...Vf5 4. Fe4!! (4. Fxf5
gxf5 →) **4...Ve6** (4...Vxe4 5.
hxg4 mat; 4...gxh3 5. Ff3+)

5. Fd5! Vd7
6. Fc6! Ve6 7. Fd5! Vc8
8. Fb7!

ve yine beraberlik.

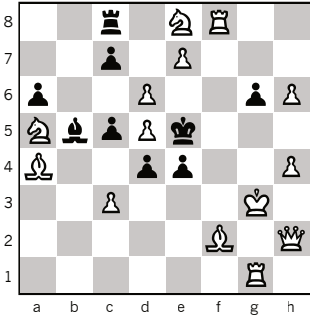
Siyah vezirin iki farklı çap-
razda filin amansız marka-
jından kurtulamayışına ta-
nık oluyoruz.

Ayın Soruları

Çözümünü size bıraktığımız sorular yine FIDE Olimpik Kompozisyon Turnuvası ve Satranç Olimpiyatı'ndan... Kolay gelsin!

Diyagram 4

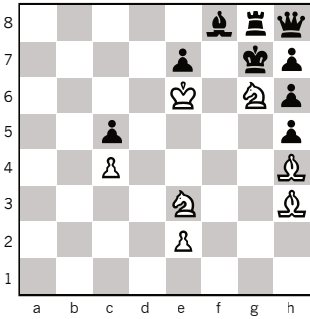
Aleksandr Kuzovkov
FIDE Olimpik Kompozisyon
Turnuvası,
2018
Birinci Mansiyon

Üç hamlede mat.

Diyagram 5

Victor Syzonenko
FIDE Olimpik Kompozisyon
Turnuvası, 2018
Övgü

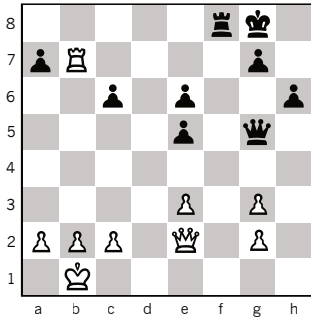
Beyaz oynar ve kazanır.

43. Satranç Olimpiyatında her tur sonunda o turun en güzel oyunu seçiliyordu. Kadınlar kategorisinde sekizinci turun en güzel oyun ödülüne

Rus Aleksandra Kostenyuk ve Hollandalı Anne Haas arasında oynanan oyun seçildi. Siyahlarla oynayan Kostenyuk'un kazanç yolunu siz de bulabilecek misiniz? (Diyagram 6)

Diyagram 6

Haas-Kostenyuk
43. Satranç Olimpiyatı
Kadınlar Kategorisi, 2018
8. Tur
En Güzel Oyun Ödülü

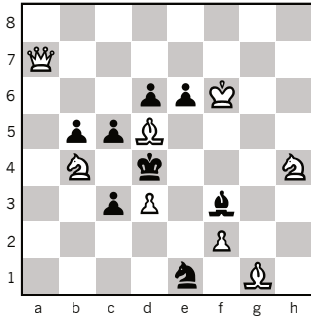

Siyah oynar ve kazanır.

Geçen ay sorulan problemlerin çözümleri

Diyagram 7

Pieter Feenstra Kuiper
Good Companions Folder, 1916

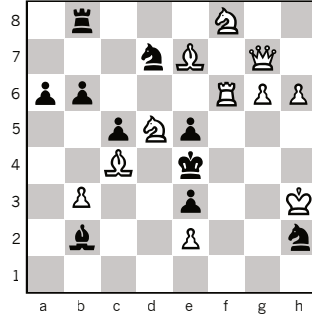

İki hamlede mat.

1921-1927 yılları arası dünya şampiyonu olan Capablanca'nın yanlış çözdüğü bu problemin anahtar hamlesi **1. Şg5!** (bekleme hamlesi)
a) 1. ... exd5, Şe5 2. Vg7 mat
b) 1. ... e5 2. Af5 mat
c) 1. ... c2 2. Va1 mat
d) 1. ... F~ 2. f4 mat
e) 1. ... A~ 2. Axf3 mat

Diyagram 8

Johannes Obermann,
Sother Trade Gazette, 1884
İkincilik

Dört hamlede mat.

Geçen sayıda ne Steinitz ne de Loyd'un bu problemi çözebildiğini yazmıştık. Hatta Steinitz bu problemi gördüğü en zor problemlerden biri olarak nitelendirmiş. Gerçekten de varyantların çokluğu baş döndürücü. Biz burada birkaçını vereceğiz.

Anahtar hamle **1. Fd8!**

Tehdit: 2. Vxd7 3. Ae6 ve 4. Fd3 mat.

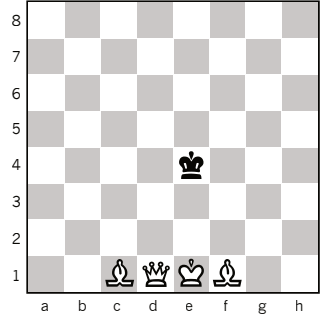
1...Kxd8 (veya 1...Kb7)
2. Ae6 Axf6 3. V(x)b7 Şf5
4. Ae7 mat.

Üçüncü hamlede siyahın yapabileceği herhangi bir hamleye karşılık beyaz 4. Fd3 ile mat eder.

Ya da, **2...Af8 3. Ag5+ Şd4 4. Kf4 mat. 1...Axf6 2. Vxf6** (tehdit: 3. Vh4+ ve sonraki hamlede mat)...**Ag4 3. Vf3+ Şd4 4. Ae6 mat. 1...Axf6 2. Vxf6 Şd4 3. Kf4+ exf4 4. Vxf4 mat.**

Diyagram 9

Pal Benko
Chess Life, 1968

Üç hamlede mat.

Bu da efsanevi Fischer'in yarım saat düşünüp çözemediği problemdi.

Anahtar hamle **1.Fc4!**

Tehdit: 2.Vd5 mat

a) 1...Şe5 2.Vd5+ Şf6 3.Vg5 mat.

b) 1...Şf5 2.Vh5+ Şf6 3.Vg5 mat; 2...Şe4 3.Vd5 mat

(Dual: 1...Şf5'e karşılık beyaz 2.Vf3+ ile de mat edebilir. Ama bütün beyaz taşların oyuna başlangıç karelerinde durdukları bu homebase problemde bu kusur hoş görülebilir).